Is teamteaching in het primair onderwijs effectief om de samenwerking tussen leerkrachten te verbeteren? Welke randvoorwaarden zijn er?

Beantwoord door Marinda Spithoff (antwoordspecialist) en Niek van den Berg (kennismakelaar Kennisrotonde)

28 januari 2022

KR. 1360

Kort antwoord

Er is slechts weinig bekend over in hoeverre teamteaching bijdraagt aan een betere samenwerking tussen leerkrachten; er is maar beperkt empirisch onderzoek naar gedaan. Teamteaching heeft een positief effect op het belang dat leerkrachten hechten aan samenwerking en op het vertrouwen van leerkrachten in hun eigen capaciteiten om samen te werken. Ook helpt teamteaching om minder ervaren leerkrachten gelijkwaardigere samenwerkingspartners te laten worden. Randvoorwaarden voor teamteaching zijn openheid, vertrouwen, respect en gelijkwaardigheid. Daarnaast moeten teamleden matchen; dit kan bereikt worden door leerkrachten inspraak te geven in de groepen die het teamteachen gaan uitvoeren en voldoende mogelijkheid te bieden elkaar te leren kennen. Gedurende het proces moeten teamleden blijven communiceren over de visie op het onderwijs, ervaringen de teamteaching, de rolverdeling en de lespraktijk.

Antwoord

Teamteaching: leerkrachten werken structureel samen aan onderwijs

Van teamteaching is sprake als leerkrachten structureel samenwerken aan onderwijs aan al hun leerlingen, met het oog op het bereiken van de leerdoelen (Meirsschout et al., 2017). Onder meer Fluijt et al. (2016) gebruiken hiervoor echter (ook) het begrip co-teaching: onderwijsprofessionals die op gestructureerde wijze samenwerken, gedurende een langere periode en op basis van een gedeelde visie. Leerkrachten nemen daarbij gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor goed onderwijs en de ontwikkeling van alle leerlingen in de groep. De term co-teaching betreft echter ook vaak specifiek de samenwerking tussen een reguliere leerkracht en een speciale leerkracht of ambulant begeleider in de context van inclusief onderwijs (o.a. Ainscow et al., 2007; Friend et al., 2003; Kennisrotonde, 2019). Co-teaching is in dat geval een specifieke vorm van teamteaching.

In het navolgende hebben we het over teamteaching in de brede zin van structurele samenwerking aan onderwijs, hetzij in teams van reguliere leerkrachten binnen het primair onderwijs, hetzij in andere samenwerkingen, en ongeacht het aantal betrokken leerkrachten. Waar nodig geven we de context aan.

Leerkrachten zijn positief over diverse effecten van teamteaching

Over de effecten van teamteaching zijn vrijwel alleen studies op basis van zelfrapportages bekend. Hierbij zitten enkele studies die ingaan op de effecten op (aspecten van) de samenwerking. Het blijkt dat teamteaching de samenwerking kan verbeteren. Gevalsstudies van samenwerkende leerkrachten in opleiding en ervaren leerkrachten laten zien dat leerkrachten in opleiding gaandeweg de samenwerking meer verantwoordelijkheid nemen (Kerin & Murphy, 2015; Jolly & Evans, 2005) en steeds gelijkwaardigere samenwerkingspartners worden. Soortgelijke effecten worden gevonden in contexten waarbij een externe partner (bijvoorbeeld een taaldocent) samenwerkt met reguliere leerkrachten (Luo, 2014; Trent et al., 2003). Omdat ook in reguliere teams ervaring en zelfvertrouwen van teamleden kunnen variëren, is het aannemelijk dat deze effecten ook daar gevonden kunnen worden.

In het verlengde van genoemde effecten op verantwoordelijkheid nemen en gelijkwaardig parterschap, zijn er studies waarin leerkrachten naar eigen zeggen door teamteaching professionele groei doormaken, onder andere op het gebied van vaardigheden, kennis, inzicht, opvattingen en gedrag. Dit blijkt uit de literatuurstudie van Meirsschout et al. (2017) (op basis van 26 publicaties, voornamelijk vragenlijststudies).

Daarnaast worden leerkrachten door teamteaching positiever over samenwerking (Shin et al., 2015, literatuurstudie op basis van zeven publicaties, alle zeven gebaseerd op zelfrapportages van leerkrachten). Uit onderzoek van McHatton en Daniel (2008) bleek bijvoorbeeld dat leerkrachten die onzeker waren over hun eigen samenwerkingscapaciteiten na het ervaren van teamteaching hier zelfverzekerder over werden. Of dit toegenomen zelfvertrouwen voortkwam uit een toename in de samenwerkingscapaciteiten wordt echter niet vastgesteld in dit onderzoek.[1] Arndt en Liles (2010) constateerden dat leerkrachten het nut van samenwerking meer gingen inzien nadat zij teamteaching ervaren hadden. Deze studies betreffen teamteaching waarbij leerkrachten uit het speciaal onderwijs samenwerken met reguliere leerkrachten, dus er kan niet met zekerheid gezegd worden dat deze bevinden zonder meer vertaald kunnen worden naar teams bestaande uit alleen reguliere leerkrachten. In andere studies wordt de (kwaliteit van de) samenwerking echter niet gezien als effect van teamteaching, maar met name als voorwaarde voor effectieve teamteaching (d.w.z. met een positieve invloed op de kwaliteit van leerkrachten en van hun lessen).

Er zijn aanwijzingen dat ook de kwaliteit van lessen (volgens geobserveerde verandering in de instructie door leerkrachten en gemeten verbeteringen in de leerprestaties van leerlingen) verbetert door teamteaching (o.a. Luo, 2014; Trent et al., 2003, aangehaald in Meirschout et al., 2017). Mogelijk geldt dit vooral voor beginnende leerkrachten; de genoemde studies zijn namelijk vooral gericht op co-teaching door een ervaren leerkracht en een leerkracht in opleiding. Laatstgenoemden zijn nog volop in ontwikkeling, waardoor een deel van de verbetering mogelijk toe te schrijven is aan de toenemende ervaring en niet (alleen) aan de co-teaching. Er zijn echter ook gevalstudies waaruit blijkt dat de leskwaliteit van ervaren leerkrachten toeneemt (Ciampa & Gallagher, 2016).

[1] Overigens laat onderzoek naar de relatie tussen zelfvertrouwen en prestaties zien dat zelfvertrouwen geen goede inschatting is voor capaciteiten (Stankov & Crawford, 1997), mensen schatten hun eigen capaciteiten veelal te hoog of te laag in.

Leerkrachten noemen ook enkele ongunstige effecten van teamteaching

Ongunstige effecten van teamteaching (in de invulling van samen voor de klas) die leerkrachten noemen zijn twijfels over de eigen capaciteiten wanneer een leerkracht weer alleen voor de klas komt te staan, verlies van identiteit, individualiteit en autonomie, en een toenemende tijdsinvestering (Meirsschout et al., 2017). Ook laten verschillende onderzoeken zien dat problemen in de samenwerking voor spanningen tussen partners kunnen zorgen; dit is echter een effect *van* de samenwerking, en niet *op* de samenwerking. Er zijn geen bronnen bekend waaruit blijkt dat teamteaching leidt tot minder samenwerking.

Randvoorwaarden voor effectieve samenwerking

Voor effectieve samenwerking (in de zin van positieve effecten van de samenwerking op leerkrachten en hun leskwaliteit) in de context van teamteaching is een goede match tussen leerkrachten een factor die in veel onderzoek naar voren komt (Meirsschout et al., 2017). Uit gevalstudies blijkt dat de kans op succes groter is als leerkrachten inspraak hebben in de keuze van partners met wie ze samenwerken (Ciampa & Gallagher, 2016) en elkaar goed kunnen leren kennen voorafgaand aan de teamteaching (Trent et al., 2003). Tijdens het proces is het belangrijk dat teamleden blijvend en effectief communiceren (Fluijt et al., 2016). De nadruk in deze communicatie zou moeten liggen op de visie op het onderwijs, ervaringen van de teamteaching, de rolverdeling en de lespraktijk (Meirsschout et al., 2017).

Voor een goede samenwerking is “een relatie gekenmerkt door openheid, vertrouwen, respect en gelijkwaardigheid” essentieel (Meirsschout et al., 2017). Dit geldt zowel voor teams bestaande uit leerkrachten in opleiding en reguliere leerkrachten als voor teams bestaande uit alleen reguliere leerkrachten. Openheid en vertrouwen zijn nodig om optimaal gebruik te maken van de feedbackmogelijkheid die teamteaching biedt (Moghaddam et al., 2015). Friend et al. (2003) concluderen op basis van hun literatuurstudie dat gelijkwaardigheid (in ervaring en expertise) vooral belangrijk is omdat veelal blijkt dat bij ongelijkwaardigheid de meer ervaren leerkracht toch vaak de touwtjes in handen houdt en de andere leerkracht(en) in een ondergeschikte positie. Dit wordt vooral in teams met leerkrachten in opleiding gezien, hoewel ook blijkt dat naar verloop van tijd de verhoudingen in die teams gelijkwaardiger worden (Kerin & Murphy, 2015; Jolly & Evans, 2005).

De kern van deze voorwaarden is dat leerkrachten hun verantwoordelijkheden effectief moeten delen (en dus niet verdelen). Met andere woorden, ze zijn samen verantwoordelijk voor het onderwijs als geheel. De eerste stap betreft dat deze verantwoordelijkheid besproken wordt (Meirsschout et al., 2017), daarna moeten leerkrachten elkaar de ruimte geven om deze verantwoordelijkheid ook echt te delen (Friend et al., 2003). Dat wil zeggen dat geen van de leerkrachten de verantwoordelijkheid toch meer naar zichzelf trekt of juist bij de andere teamleden neerlegt.

Geraadpleegde bronnen

Ainscow, M., Connelly, M., He, M. F., & Phillion, J. (Reds.) (2007). Teaching for Diversity: the next big challenge. Handbook of Curriculum and Instruction. Sage.

Arndt, K., & Liles, L. (2010). “Preservice Teachers’ Perceptions of Co-Teaching: A Qualitative Study.” Action in Teacher Education, 32(1): 15–25. doi:10.1080/01626620.2010. 10463539.

Ciampa, K., & Gallagher, T. (2016). Collaborative inquiry and vertical team teaching: Implications for literacy instruction. The Teacher Educator, 51, 153-174.

Fluijt, D., Struyf, E., & Bakker, C. (2016). Samen Lesgeven. Co-teaching in de praktijk. Pelckmans Pro.

Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D., & Shamberger, C. (2003). Co-teaching: An illustration of the complexity of collaboration in special education. Journal of Educational and Psychological Consultation, 20(1), 9–27.

Jolly, A., & Evans, S. (2005). Teacher assistants move to the front of the class. Journal of Staff Development, 26(3), 8-13.

Kennisrotonde. (2019). *Hoe kunnen ambulante begeleiders vanuit het speciaal onderwijs co-teaching van leerkrachten in het basisonderwijs effectief inzetten om het handelingsrepertoire van die leerkrachten te versterken?* (KR. 525) Kennisrotonde.

Kerin, M., & Murphy, C. (2015). Exploring the impact of coteaching on pre-service music teachers. Asia-Pacific Journal of Teacher Education, 43(4), 309-323.

Luo, W-H. (2014). An inquiry into a collaborative model of teaching English by native English speaking teachers and local teachers. Asia-Pacific Educational Research, 23(3), 735-743.

McHatton, P. A., & Daniel, P. L. (2008). "Co-Teaching at the Pre-Service Level: Special Education Majors Collaborate with English Education Majors." Teacher Education and Special Education, 31(2), 118–131. doi:10.1177/0888406408031002O5.

Meirsschaut, M., Ruys, I., Delrue, K., & Devos, G. (2017). *Team teaching: Wat, waarom, hoe en met welke resultaten? Een verkenning van de literatuur*. Sono Steunpunt Onderwijs Onderzoek.

Moghaddam, A., Sarkar Arani, M. R., & Kuno, H. (2015). A collaborative inquiry to promote pedagogical knowledge of mathematics in practice. Issues in Educational Research, 25(2), 170-186.

Shin, M., Lee, H., & McKenna, J. W. (2016). Special education and general education preservice teachers' co-teaching experiences: a comparative synthesis of qualitative research. International Journal of Inclusive Education, 20(1), 91-107.

Stankov, L., & Crawford, J. D. (1997). Self-confidence and performance on tests of cognitive abilities. Intelligence, 25(2), 93-109. https://doi.org/10.1016/S0160-2896(97)90047-7

Trent, S.C., Driver, B. L., Wood, M. H., Parrott, P. S., Martin, T. F., & Smitch, W. G. (2003). Creating and sustaining a special/general education partnership: a story of change and uncertainty. Teaching and Teacher Education, 19, 203-219.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Miranda Spithoff (antwoordspecialist), Niek van den Berg (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	leerkracht primair onderwijs
Onderwijssector:	Primair onderwijs
Trefwoorden:	Teamteaching, co-teaching, samenweking
Referentie:	Kennisrotonde. (2022). *Is teamteaching in het primair onderwijs effectief om de samenwerking tussen leerkrachten te verbeteren?* (KR. 1360)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.